

Situació dels ensenyaments reglats de música a les Illes Balears: anàlisi comparativa amb altres comunitats autònomes i estudi del cas particular de Menorca

Pedro Antonio Munuera

RESUM

Aquest capítol té com a objectiu oferir una anàlisi sobre la situació dels ensenyaments musicals a Menorca en particular i a les Illes Balears en general, tant en els ensenyaments reglats com en els no reglats, encara que posant l'accent en els primers. Aquesta anàlisi se centra sobretot en el pes que els ensenyaments reglats de música tenen a les Illes Balears i, especialment, a Menorca. Per tenir consciència de la magnitud d'aquest pes, és necessari comparar les dades sobre aquest tema del nostre entorn amb les dades de la resta d'Espanya. Aquest capítol no pretén buscar solucions immediates als problemes exposats, sinó més aviat convidar a la reflexió sobre el model d'educació musical que tenim i la direcció que s'ha de prendre per igualar-nos a la resta d'Espanya en oportunitats d'accés a ensenyaments musicals reglats de qualitat.

RESUMEN

Este capítulo tiene como objetivo ofrecer un análisis sobre la situación de las enseñanzas musicales en Menorca en particular y en las Islas Baleares en general, tanto en las enseñanzas regladas como en las no regladas, aunque haciendo hincapié en las primeras. Este análisis se centra sobre todo en el peso que las enseñanzas regladas de música tienen en las Islas Baleares y, especialmente, en Menorca. Para tener conciencia de la magnitud de este peso, es necesario comparar los datos sobre este tema de nuestro entorno con los datos del resto de España. Este capítulo no pretende buscar soluciones inmediatas a los problemas expuestos, sino más bien invitar a la reflexión sobre el modelo de educación musical que tenemos y la dirección que se debe tomar para igualarnos al resto de España en oportunidades de acceso a enseñanzas musicales regladas de calidad.

I. INTRODUCCIÓ

L'evolució de la demanda d'estudis musicals i l'augment de l'interès en la formació artística en general i musical en particular que les famílies espanyoles han mostrat en les últimes tres dècades és un fet inqüestionable. El desenvolupament d'una oferta educativa, reglada i no reglada, ha intentat donar respostes a aquesta demanda creixent, demanda que en els últims anys no ha deixat d'augmentar, malgrat la greu crisi econòmica que la nostra societat està passant.

Al voltant d'aquesta oferta educativa diversa també s'ha desenvolupat una indústria especialitzada tant en la producció d'esdeveniments musicals, com en la de materials necessaris per a la pràctica musical. Si comparem l'oferta actual amb la de la dècada dels anys vuitanta, podem adonar-nos de l'enorme avanç en molts aspectes. No obstant això, també cal ser conscient que la posició de partida del panorama educatiu musical al començament de la dècada dels anys vuitanta era bastant retardada i precària, especialment si la comparem amb la majoria dels països d'Europa.

És evident que la demanda ha promogut l'aparició de nombroses ofertes de formació musical tant per a infants com per a principiants en edat adulta. Algunes entitats que històricament ja portaven moltes dècades oferint una formació musical a la població s'han vist revitalitzades en els últims anys. En algunes zones d'Espanya aquesta tradició heretada sumada a l'augment espectacular de la nova demanda ha permès el sorgiment de moltes i diferents opcions en forma d'escoles de música

municipals, escoles de música privades, patronats d'associacions musicals, bandes de música, centres autoritzats i no autoritzats, reconeguts i no reconeguts. Els conservatoris professionals són una part d'aquesta nova oferta i en alguns casos, com el del Conservatori Professional de Música de Menorca, són centres sorgits d'entitats més petites i amb un caire local (com l'Acadèmia de Música Santa Cecília, Maó, 1976).

Entre tota aquesta diversitat de centres formatius hi ha un problema comú a tots: el finançament dels estudis musicals. Aquest problema econòmic, que no és exclusiu dels estudis musicals, s'accentua especialment en l'ensenyament de música com a conseqüència de les característiques d'aquests ensenyaments, característiques que impliquen en molts casos un aprenentatge individualitzat o en grups molt reduïts. Aquest fet provoca que els estudis musicals resultin més costosos i difícils de finançar que la majoria d'estudis no universitaris, fins i tot en les etapes inicials d'aprenentatge (ensenyaments elementals).

Malgrat la inversió de les administracions educatives en els ensenyaments musicals i el desenvolupament d'un marc normatiu per a regularitzar aquests ensenyaments, especialment durant la dècada dels anys noranta, el terreny recorregut no ha bastat per a aconseguir el nivell d'altres països europeus, sobretot en infraestructures i en la solució a la situació laboral precària de professorat de moltes escoles de música.

L'aparició a les Illes Balears de nombroses escoles de música gestionades, d'una banda, per patronats o empreses privades i, d'altra, per municipis no ha estat acompanyada en la mateixa proporció amb la creació de conservatoris elementals o professionals reglats i públics, propers a gran part de la població. Això implica que no tota la població tingui les mateixes opcions ni oportunitats d'accés a estudis musicals de qualitat i econòmicament assumibles.

D'altra banda, la situació actual de moltes escoles de música és de gran dificultat tant des d'un punt de vista de finançament, com de gestió i de precarietat laboral. Una anàlisi d'aquesta situació es pot consultar en el capítol «Situació de l'educació musical elemental a les Illes Balears: les escoles de música i/o dansa reconegudes» (Berbel, 2009.). Des de l'any 2009 la situació no ha variat gaire i la problemàtica continua.

2. DIVERSITAT D'OFERTA REFERENT A L'EDUCACIÓ MUSICAL A LES ILLES BALEARS: ENSENYAMENTS REGLATS I NO REGLATS

Des de la implantació de la Llei orgànica general del sistema educatiu (LOGSE, 1992) i després amb la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE), els ensenyaments artístics de música i dansa reglats són considerats com de règim especial en el sistema educatiu. Aquests ensenyaments definits i reglats per la LOGSE i la LOE tenen com a finalitat proporcionar a l'alumnat una formació artística de qualitat i garantir la qualificació de futurs/es professionals de la música i de la dansa. Aquests ensenyaments no tenen caràcter obligatori i poden fer-se, depenent de les expectatives i interessos de cada alumne i alumna, en conservatoris o en centres autoritzats per l'administració educativa i possibiliten una titulació oficial (ensenyament reglat). A aquelles persones no interessades a cursar

estudis reglats de música o dansa se'ls ofereix l'oportunitat d'adquirir una formació en música i dansa a les escoles de música i dansa a través d'un ensenyament no reglat en la seva estructura i continguts.

Amb l'entrada en vigor del Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, pel qual es van traspassar les competències en educació en matèria d'estudis no universitaris des de l'Administració de l'Estat a la comunitat autònoma de les Illes Balears, en la nostra comunitat es van haver de regular els estudis musicals, marcant una clara diferència entre les diverses opcions que ja en aquella època existien a les Illes Balears. Davant aquesta situació i després d'anys d'evolució legislativa sobre aquest tema, els ensenyaments musicals a les Illes Balears queden dividits en les opcions fonamentals següents:¹

- a) una via reglada, que comprèn diversos graus, que té com a objectiu facultar l'alumne per a la pràctica professional i que exigeix la matrícula oficial de l'alumne, en una edat determinada, amb un horari lectiu i un currículum establerts en les disposicions legals vigents.
- b) una via no reglada, sense límit d'edat, per a aquelles persones que desitgen assolir un nivell de coneixements adequats per practicar la dansa o la música, sense perspectives professionals, sense currículum específic, sense titulació i amb una flexibilitat normativa tan àmplia com diferenciada, segons el tipus de centre i l'administració pública o privada de la qual depengui.

Dins la primera de les dues opcions fonamentals, l'ensenyament reglat de música s'organitza en tres graus o nivells que són:²

QUADRE 1. ESTRUCTURA DELS ENSENYAMENTS MUSICALS REGLATS, LLEI ORGÀNICA 2/2006, DE 3 DE MAIG, D'EDUCACIÓ (LOE)

ENSENYAMENTS	CURSOS	TITULACIÓ
ELEMENTALS	4 cursos	Certificat d'ensenyaments elementals
PROFESSIONALS	Un cicle de sis cursos	Títol professional de música en l'especialitat corresponent
SUPERIORS	Un cicle de duració variable (4 o 5 cursos)	Títol superior de música en l'especialitat corresponent

L'edat amb què normalment l'alumnat comença els estudis elementals de música és a partir de 8 anys i els ensenyaments professionals a partir dels 12 anys. Es pot observar un evident paral·lelisme, d'una banda, entre el grau elemental de música i els darrers 4 cursos de primària i, d'altra, entre el grau professional i els estudis d'ESO i batxillerat/FP.

Aquest tipus d'ensenyaments reglats de música es poden impartir en conservatoris, en centres integrats d'ensenyaments de règim general i règim especial i també en centres autoritzats per la Conselleria d'Educació i Universitat. Un centre autoritzat de música és un centre docent privat

¹ Decret 37/1999, de 9 d'abril, pel qual es regulen les escoles de música i dansa de la comunitat autònoma de les Illes Balears, BOCAIB núm. 49, 20/04/1999.

² Des de la implantació de la LOE, el grau que anteriorment s'anomenava grau mitjà (tres cicles de dos cursos cada cicle) passa a ser anomenat grau professional, amb un únic cicle de sis cursos.

que imparteix ensenyaments per a l'obtenció d'un títol oficial. Aquesta autorització serà concedida per l'administració competent (Conselleria d'Educació i Universitat) sempre que compleixi els requisits establerts i aquest centre quedarà adscrit a un centre docent públic, que en els casos detallats a continuació serà el Conservatori Professional de Música i Dansa de Mallorca. Els centres educatius que a les Illes Balears tenen l'autorització per a impartir ensenyaments reglats de música són els següents:

a) **Mallorca:**

- **Conservatori Professional de Música i Dansa de Mallorca:** graus elemental i professional de música i de dansa. Centre públic. Depèn administrativament de la Conselleria d'Educació i Universitat.
- **Conservatori Municipal Elemental de Música de Palma:** solament grau elemental. Centre públic. Depèn administrativament de l'Ajuntament de Palma.
- **Conservatori Municipal de Felanitx:** graus elemental i professional de música (no de dansa). Centre públic. Depèn administrativament de l'Ajuntament de Felanitx.
- **CEIP Son Serra (Palma):** centre integrat d'educació infantil/primària i ensenyaments elementals de música. Solament grau elemental. Centre públic. Depèn administrativament de la Conselleria d'Educació i Universitat.
- **CC Escolania de Lluc (Escorca):** centre integrat d'educació infantil/primària i ensenyaments elementals de música. Solament grau elemental. Centre privat concertat.
- **Centre integrat de música Sant Josep Obrer II:** centre integrat d'educació infantil/primària/secundària i ensenyaments elementals de música. Solament grau elemental. Centre privat concertat.
- **Àgora Portals (Calvià):** centre integrat d'educació infantil/primària/secundària i ensenyaments elementals i professionals de música. Centre privat.
- **Centre autoritzat d'ensenyaments elementals de música, Obrador de Músics (Marratxí):** centre privat autoritzat.
- **Centre autoritzat de música de Sant Josep Obrer (Palma):** centre privat autoritzat.
- **Escola de Música CIDE (Palma):** centre privat autoritzat.
- **Escola de Música Santa Mònica (Palma):** centre privat autoritzat.

b) **Menorca:**

- **Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca:** graus elemental i professional de música. Centre públic amb dues seus (Maó i Ciutadella). Depèn administrativament de la Conselleria d'Educació i Universitat.

c) **Eivissa/Formentera:**

- **Conservatori Professional de Música i Dansa d'Eivissa i Formentera Catalina Bufi:** graus elemental i professional de música. Centre públic amb dues seus (Eivissa i Formentera). Depèn administrativament de la Conselleria d'Educació i Universitat.

A més d'aquests centres que poden impartir ensenyaments reglats de música, a les Illes Balears hi ha 39 centres reconeguts per la Conselleria d'Educació i Universitat que ofereixen estudis no reglats de música. D'aquests 39 centres, 32 són a Mallorca (27 són escoles municipals i 5 són escoles privades), 3 a Eivissa/Formentera (2 són escoles municipals i 1 escola privada) i 4 a Menorca (totes són escoles municipals).

De tots aquests centres reconeguts, però no autoritzats per a impartir ensenyaments reglats de música, podem destacar 7 centres que ofereixen el Programa d'Ensenyaments Professionals (PREP), tots situats a municipis de Mallorca. El Programa d'Ensenyaments Professionals (PREP) és un programa d'estudis de música dissenyat per la Conselleria d'Educació i Universitat que consta de quatre cursos, equivalents als quatre primers cursos d'ensenyaments professionals de música. Està dirigit a alumnat de determinades escoles de música reconegudes de Mallorca i autoritzades a tal efecte. L'alumnat d'escoles de música que cursen el Programa d'Ensenyaments Professionals (PREP) estan adscrits al Conservatori Professional de Música i Dansa de Mallorca. La diferència entre un centre autoritzat per a impartir ensenyaments reglats de música i un centre reconegut que participa en el PREP és que els primers tenen autorització per a atorgar i expedir certificats o titulacions oficials, però els segons no tenen aquesta autorització. Les escoles reconegudes que participen en el PREP poden oferir ensenyaments reglats de música, però el seu alumnat ha de ser avaluat en el centre de referència al qual estan adscrits per tal d'obtenir la certificació o titulació dels ensenyaments reglats corresponents. Els centres que participen d'aquest programa són:

- Fundació Escola Municipal de Música d'Alcúdia
- Escola Municipal de Música de Capdepera
- Escola Municipal de Música Miquel Tortell de Muro
- Escola Municipal de Música Antoni Torrandell
- Escola Municipal de Música i Dansa de Manacor
- Escola Municipal de Música de Santa Margalida
- Escola Municipal de Música de Santanyí

De les dades exposades anteriorment podem extreure com a primera conclusió important que l'oferta d'estudis reglats de música a Mallorca és molt superior a les ofertes existents a les altres illes. A Menorca, Eivissa i Formentera solament es poden cursar ensenyaments reglats en els conservatoris dependents de la Conselleria d'Educació i Universitat. A part dels conservatoris, en aquestes illes no hi ha centres autoritzats o reconeguts que participin en el PREP. A Mallorca hi

ha 11 centres autoritzats i 7 centres amb el programa PREP, però a les altres illes solament hi ha 1 centre per illa i tots són conservatoris que depenen directament de la Conselleria d'Educació i Universitat.

3. PERCENTATGES DE PARTICIPACIÓ EN ENSENYAMENTS REGLATS DE MÚSICA A BALEARS: COMPARATIVA AMB LA RESTA DE L'ESTAT

Per poder fer una comparativa fiable entre el grau de participació en estudis reglats de música a les Illes Balears respecte a la resta de l'Estat, és necessari remetre'ns a la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE), que ens indica quins són els ensenyaments reglats de música segons la normativa actual (la LOMQE no ha variat aquesta normativa respecte als ensenyaments reglats de música), ja que no totes les comunitats tenen reglats els ensenyaments elementals de música (per exemple, Catalunya).

En aquest sentit, la LOE, en l'article 45.2, indica que «Són ensenyaments artístics els següents:

- a) Els ensenyaments elementals de música i de dansa.
- b) Els ensenyaments artístics professionals. Tenen aquesta condició els ensenyaments professionals de música i dansa, així com els graus mitjà i superior d'arts plàstiques i disseny.
- c) Els ensenyaments artístics superiors. Tenen aquesta condició els estudis superiors de música i de dansa, els ensenyaments d'art dramàtic, els ensenyaments de conservació i restauració de béns culturals (...).

Així mateix, en l'article 48.1 s'indica que «els ensenyaments elementals de música i de dansa tindran les característiques i l'organització que les Administracions educatives determinin», i en el 48.2 s'indica que «els ensenyaments professionals de música i de dansa s'organitzaran en un grau de sis cursos de durada. (...)».

Comparant la normativa amb l'anterior LOGSE, la LOE suprimeix gairebé totes les referències als ensenyaments elementals de música que apareixien en la llei anterior. La normativa aprovada en la LOE deixava una porta oberta a la màxima desregularització dels ensenyaments elementals de música, si bé la gran majoria de comunitats autònomes no han seguit aquest camí i en el procés de desenvolupament autonòmic de la LOE han publicat diverses normatives d'àmbit autonòmic que han mantingut i actualitzat la regularització d'aquests ensenyaments. En el cas de la comunitat autònoma de les Illes Balears, aquesta normativa queda reflectida en el Decret 23/2011, d'1 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum dels ensenyaments elementals de música regulats per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOIB de 9 d'abril de 2011).

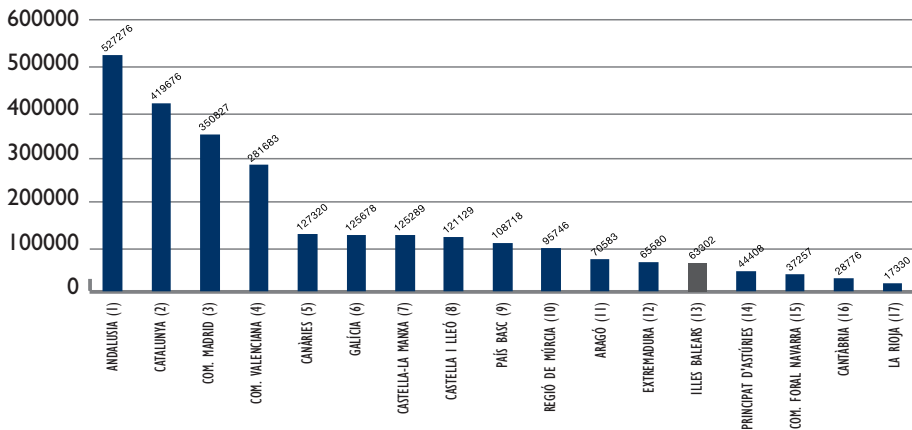
Pel que fa als ensenyaments professionals (que en la LOGSE es denominaven ensenyaments de grau mitjà), la LOE no presenta novetats importants i indica en tot cas que aquests ensenyaments han d'estar reglats, amb esments al currículum, al professorat, a la denominació dels centres i a la titulació que comporta, entre altres punts. La comunitat autònoma de les Illes Balears va desenvolupar aquesta

normativa en el Decret 53/2011, de 20 de maig, de currículum dels ensenyaments professionals de música (BOIB de 2 de juny de 2011) i altres normatives referides al procés d'admissió, proves d'accés i convalidacions i equivalències, entre altres punts.

Tenint en compte que no totes les comunitats autònomes han regularitzat els ensenyaments elementals de música, si bé la majoria de comunitats autònomes sí que han regularitzat aquests ensenyaments, en les dades comparatives que es presenten a continuació no s'inclouen dades d'alumnat d'ensenyaments elementals, sinó solament d'alumnat d'ensenyaments professionals. El fet que l'actual normativa obligui a regularitzar els ensenyaments professionals de música en tots els casos permet establir criteris comuns i vàlids per a aquesta comparativa.

El punt de partida per establir els criteris és l'estudi de la població censada amb edats entre 12 i 17 anys (ambdues edats incloses). Aquestes dades ens permeten observar a quina població van dirigits aquests estudis des d'un punt de vista demogràfic. Les dades són les que mostra el gràfic 1:

GRÀFIC 1: POBLACIÓ EN EDATS ENTRE 12 I 17 ANYS PER COMUNITATS AUTÒNOMES, AMB DATA 1 DE GENER DE 2014

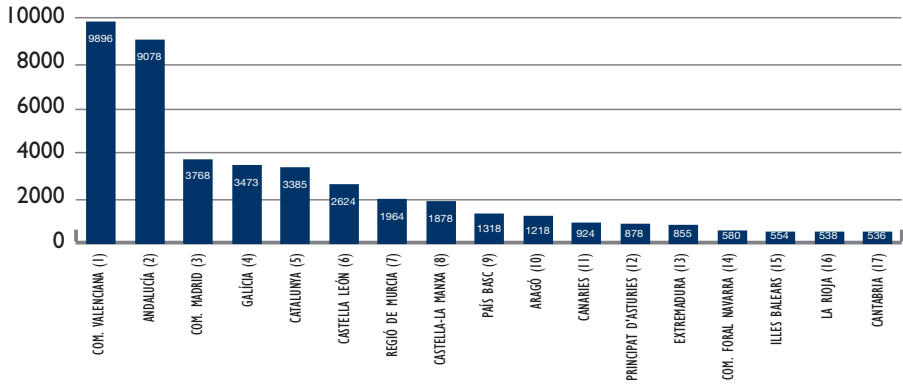

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE). Elaboració pròpia

Podem observar que la població en aquest marge d'edat a les Illes Balears és de 63.302 habitants, situant-se en el lloc 13 de totes les comunitats autònomes. La població a les Illes Balears amb aquestes edats és 8,4 vegades menor que la població d'Andalusia, 6,6 vegades menor que la de Catalunya, 5,5 vegades menor que la de la Comunitat de Madrid i 4,5 vegades menor que la de la Comunitat Valenciana.

D'altra banda, en el següent gràfic podem observar la quantitat d'alumnat matriculat en el curs 2013/14 en ensenyaments professionals de música a tot Espanya, per comunitats autònomes.

GRÀFIC 2: ALUMNAT MATRICULAT A EP DE MÚSICA, CURS 2013/14, PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esports (MEC). Elaboració pròpia

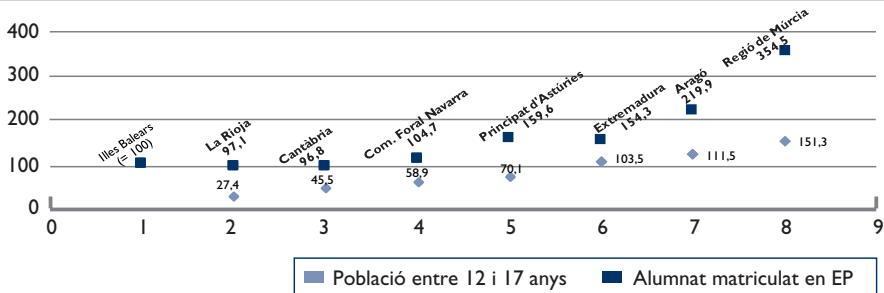
Podem observar que l'alumnat matriculat en aquests estudis en el curs 2013/14 a les Illes Balears és de 554 alumnes, situant-se en el lloc 15 de totes les comunitats autònomes. La quantitat d'alumnat matriculat en aquests estudis i curs a les Illes Balears és 17,9 vegades menor que les dades de la Comunitat Valenciana, 16,4 vegades menor que Andalusia, 6,8 vegades menor que la Comunitat de Madrid i 6,1 vegades menor que Catalunya.

Si observem les dades de les comunitats autònomes (CA) amb una població similar a la de les Illes Balears (gràfic 3), obtenim dades que mostren, d'una banda, que CA amb una població molt inferior tenen una quantitat d'alumnat matriculat en ensenyaments professionals (EP) de música pràcticament idèntic al de les Illes Balears i, d'una altra, que CA amb una població lleugerament superior tenen una quantitat d'alumnat matriculat en EP de música que duplica o triplica la quantitat d'alumnat de les Illes Balears. Amb un valor bàsic per a la comunitat de les Illes Balears de 100, tant per a la població (color blau) com per a l'alumnat matriculat en EP (color granat), observem:

- Que la Rioja, amb un 27,4% de la població de les Illes Balears, té pràcticament la mateixa quantitat d'alumnat matriculat en EP (97,1%: 538 alumnes en La Rioja per 554 en les Illes Balears).
- Que Cantàbria, amb un 45,5% de la població de les Illes Balears, té pràcticament la mateixa quantitat d'alumnat matriculat en EP (96,8%: 536 Cantàbria / 554 IB).
- Que la Comunitat Foral de Navarra, amb un 58,9% de la població de les Illes Balears, té més quantitat d'alumnat matriculat en EP (104,7%: 580 / 554).
- Que Extremadura, amb un 3,5% més de població d'aquestes edats que les Illes Balears, té un 54,3% més de quantitat d'alumnat matriculat en EP (855 / 554).

- Que Aragó, amb un 11,5% més de població, té una quantitat d'alumnat matriculat en EP que supera el doble de la xifra de les Illes Balears (1218 / 554).
- Que la Regió de Múrcia, amb un 51,3% més de població en aquestes edats, té una quantitat que supera el triple de la quantitat de les Illes Balears (1964 / 554).

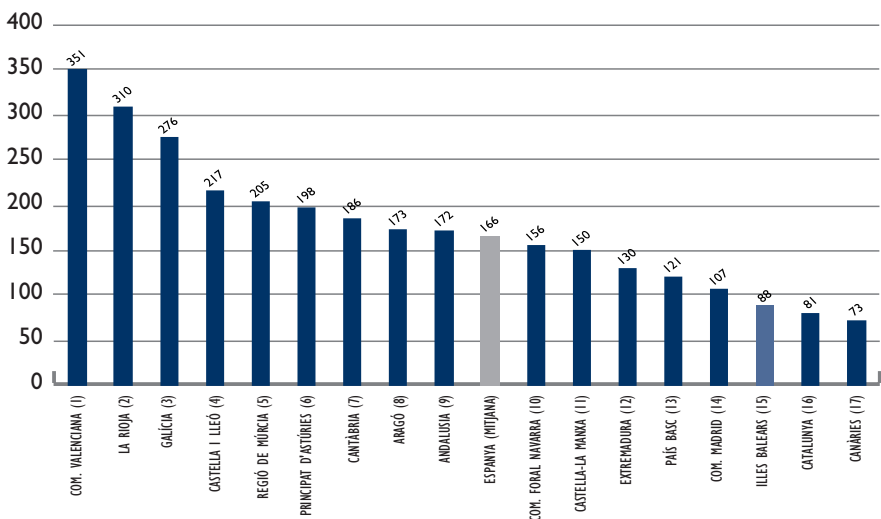
GRÀFIC 3: COMPARATIVA DE CA AMB POBLACIÓ SIMILAR ENTRE 12 I 17 ANYS I PERCENTATGE D'ALUMNAT MATRICULAT EN EP,

Fons: MEC i INE. Elaboració pròpia.

Si es relacionen les dades de població d'entre 12 i 17 anys amb data 1 de gener de 2014, publicades per l'INE, amb les dades de matrícules en EP de música, publicades pel MEC, s'observa que de cada 10.000 joves amb les edats indicades el nombre de matrícules en EP de música són les següents (ordre decreixent, per CA):

GRÀFIC 4: NOMBRE DE MATRÍCULES EN EP DE MÚSICA PER CADA 10.000 HABITANTS EN EDATS DE 12 A 17 ANYS, PER CA.

Fons: MEC i INE. Elaboració pròpia

En aquesta graella s'observa que el percentatge de matrícules en ensenyaments professionals de música per cada 10.000 habitants en edats de 12 a 17 anys a Balears és poc més de la meitat que la mitjana a Espanya. En aquesta estadística Balears ocupa el lloc 15 de 17 comunitats autònomes, superant solament Catalunya i Canàries. Moltes comunitats amb un PIB menor, amb una renda per càpita menor o amb una població més dispersa en un territori major obtenen unes dades de matrícules millors que les Illes Balears. Les causes d'aquestes dades poden ser diverses:

- a) Una menor inversió percentual en educació respecte al PIB de la comunitat en comparació amb altres comunitats autònomes, per sota de la mitjana estatal.⁴
- b) Un pes major de l'educació privada i privada concertada a Balears en comparació amb altres comunitats autònomes.
- c) Un pes major de les escoles de música no reglades i un major percentatge d'aquests ensenyaments a les Illes Balears en comparació amb altres comunitats autònomes.
- d) Un suport menor als estudis reglats de música per part de la Conselleria d'Educació i Universitat de les Illes Balears en comparació amb les administracions d'altres comunitats autònomes, fins i tot aquelles que tenen dades del PIB en termes absoluts o PIB per càpita inferiors a les dades econòmiques de les Illes Balears. Exemples d'aquest punt són les dades d'Astúries (324 matrícules més que a Balears), Extremadura (301 matrícules més que a Balears) o Regió de Múrcia (amb 1.410 matrícules més que a Balears). Aquestes xifres indiquen una inversió major en aquestes comunitats autònomes respecte a les Illes Balears. Malgrat que no és objecte d'aquest capítol estudiar el model català d'estudis musicals en els graus elemental i professional, ja que aquest model requeriria un capítol propi per les seves moltes particularitats, sí que és important assenyalar que a Catalunya es va optar per la via dels estudis musicals no reglats en els ensenyaments elementals. A Catalunya, la Generalitat va decidir deixar els ensenyaments musicals elementals sense cap normativa que els regulés, deixant que els ajuntaments interessats poguessin crear les escoles de música o conservatoris que estimessin oportú. Quant als ensenyaments professionals, la Generalitat va cedir la responsabilitat de gestió dels centres (conservatoris) als ajuntaments. El resultat ha estat la creació de centres en els quals els ensenyaments musicals de grau elemental no reglats comparteixen espai i administració amb els ensenyaments professionals reglats.

Malgrat l'alt nombre de matrícules d'ensenyaments elementals no reglats a Catalunya, la seva taxa de matrícules en ensenyaments professionals reglats és de les més baixes d'Espanya, només superant la taxa de les Illes Canàries. La taxa a Catalunya és menys de la meitat que la mitjana estatal. Per tant, si el model català pretenia apropar aquests estudis professionals de música reglats a la població i promoure'ls, el resultat ha estat un rotund fracàs del model. Altres perjudicis del model català respecte el model de la majoria de CA és la disparitat de taxes i preus d'aquests estudis entre els diferents ajuntaments que administren aquests centres, ja que no hi ha una administració autonòmica única que fixi unes determinades condicions. En definitiva, la Generalitat catalana ha cedit la seva responsabilitat en l'administració i gestió d'aquests estudis als ajuntaments.

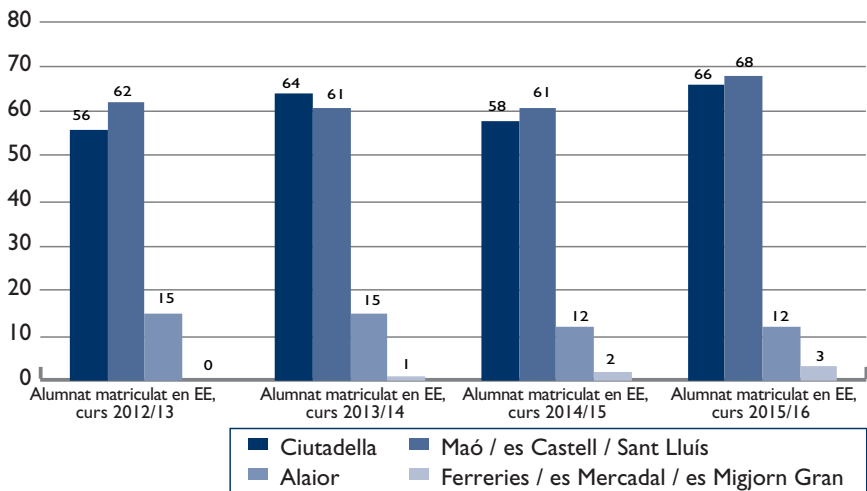
4. DIVERSITAT D'OFERTA EDUCATIVA: PROBLEMÀTICA ESPECÍFICA A MENORCA

Com hem vist al començament d'aquest capítol, a Menorca solament existeix un centre autoritzat per poder impartir ensenyaments reglats de música, en els graus elemental i professional. No existeix cap oferta reglada d'estudis de dansa. Aquest centre és el Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca que, malgrat el nom oficial, ofereix únicament estudis de música, però no de dansa. El Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca depèn administrativament de la Conselleria d'Educació i Universitat i, per tant, del Govern de les Illes Balears.

A més d'aquest centre, Menorca disposa d'altres quatre centres reconeguts, però no autoritzats per a impartir ensenyaments reglats de música. Aquests quatre centres tampoc participen del PREP que existeix a Mallorca. Els quatre centres reconeguts són els següents:

- Escola Municipal de Música d'Alaior: centre públic, depèn administrativament de l'Ajuntament d'Alaior.
- Escola Municipal de Música i Dansa de Ciutadella: centre públic, depèn administrativament de l'Ajuntament de Ciutadella.
- Escola de Música de l'Ateneu de Ferreries.
- Escola Municipal de Música i Dansa d'es Mercadal: centre públic, depèn administrativament de l'Ajuntament d'es Mercadal.

GRÀFIC 5: ALUMNAT MATRICULAT EN EL CONSERVATORI PROFESSIONAL DE MÚSICA DE MENORCA EN ENSENYAMENTS ELEMENTALS DE MÚSICA (EE) EN ELS DARRERS QUATRE CURSOS, PER MUNICIPIS DE RESIDÈNCIA

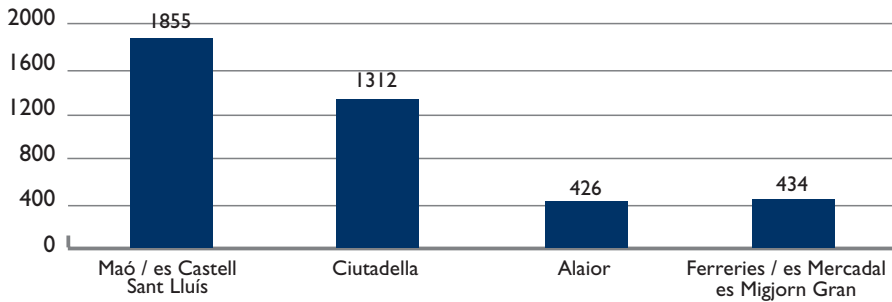

Font: Conservatori Professional de Música de Menorca.

Aquesta circumstància provoca que una part important de la població de Menorca resident en poblacions allunyades de les dues seus del Conservatori Professional de Menorca (Maó i Ciutadella) tingui moltes dificultats per poder cursar estudis reglats de música, tant d'ensenyaments elementals com de professionals. Aquest problema afecta especialment a l'alumnat d'ensenyaments elementals (edats entre els 8 i els 12 anys) que resideixen en els municipis del centre de la illa: es Mercadal, Ferreries i es Migjorn Gran.

Si observem el gràfic 5, les dades d'alumnat matriculat en el conservatori tenint en compte el seu lloc de residència mostren amb claredat el problema d'accés d'aquest alumnat als estudis de música reglats en els municipis del centre de l'illa, especialment en ensenyaments elementals de música.

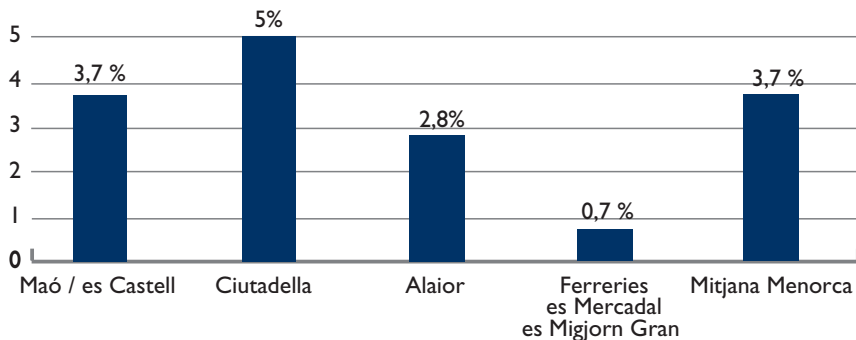
GRÀFIC 6: POBLACIÓ EN EDATS ENTRE 8 I 11 ANYS PER MUNICIPIS DE MENORCA, AMB DATA 1 DE GENER DE 2015

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE). Elaboració pròpia

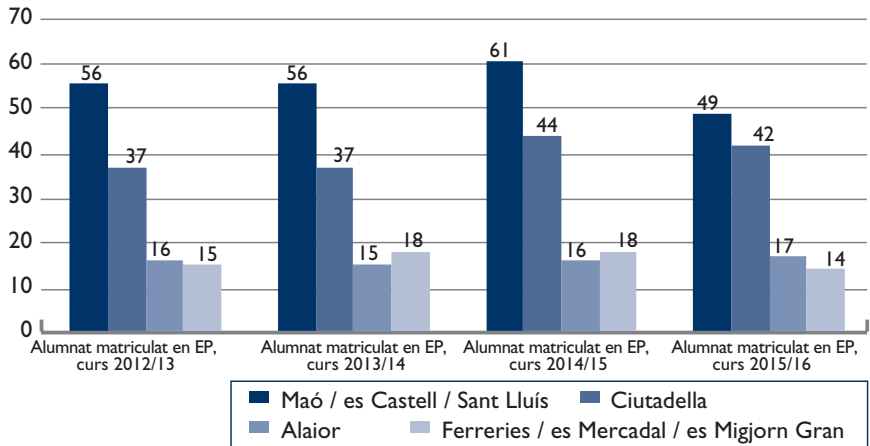
En el gràfic 6 s'indica la població dels municipis de Menorca amb edats equivalents a les de l'alumnat que normalment cursa ensenyaments elementals reglats en conservatoris (amb data 1 de gener de 2015). Si comparem aquestes dades (gràfic 6) amb les matriculacions en ensenyaments elementals de música en el Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca (curs 2015/16), obtenim les dades de el gràfic 7, que deixen clar la tendència que com més distància respecte de les seus de Maó/Ciutadella menys quantitat de matrícules.

GRÀFIC 7: PERCENTATGE D'ALUMNAT MATRICULAT EN EE DE MÚSICA PER CADA 100 HABITANTS (8 A 11 ANYS), CURS 2015/16

Fonts: Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca i INE. Elaboració pròpia

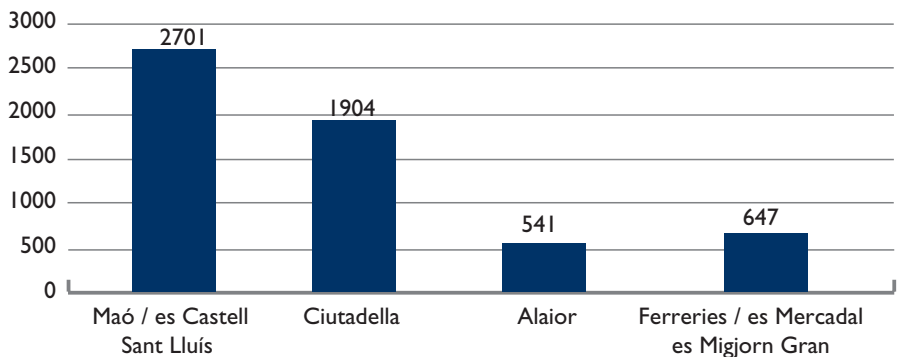
GRÀFIC 8: ALUMNAT MATRICULAT EN EL CONSERVATORI PROFESSIONAL DE MÚSICA DE MENORCA EN ENSENYAMENTS PROFESSIONALS DE MÚSICA (EP) EN ELS DARRERS QUATRE CURSOS, PER MUNICIPIS DE RESIDÈNCIA

Fonts: Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca i INE. Elaboració pròpia

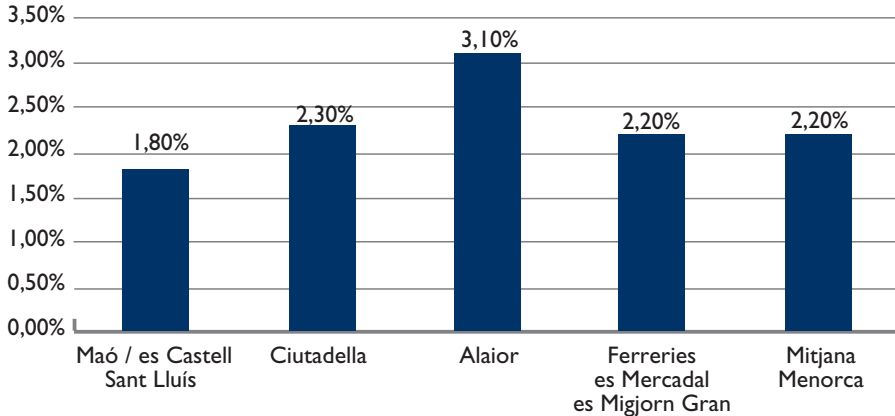
La taxa de matriculacions en ensenyaments professionals de música (EP) d'alumnat resident en els municipis més afectats per la distància quilomètrica a les dues seus és més alta que la de l'alumnat d'ensenyaments elementals (EE). Això pot ser conseqüència del fet que les edats de l'alumnat d'EP els permeti una certa autonomia a l'hora de traslladar-se a les seus del conservatori. No obstant això, és important puntualitzar que les dificultats segueixen existint per a l'alumnat d'aquests municipis en l'etapa d'EP. Podem observar que el gràfic 10 mostra una taxa de matriculació (percentatge de matrícules per cada 100 habitants en edats de 12 a 17 anys) similar a la resta de municipis de l'illa. Si analitzem la proporció d'habitants de cada municipi o grups de municipis per conèixer el percentatge real de matrícules per cada 100 habitants en edats ideals per cursar aquests estudis, observem que les dades són molt millors que els d'EE (gràfics 9 i 10).

GRÀFIC 9: POBLACIÓ EN EDATS ENTRE 12 I 17 ANYS PER MUNICIPIS DE MENORCA, AMB DATA 1 DE GENER DE 2015

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE). Elaboració pròpia

GRÀFIC 10: PERCENTATGE D'ALUMNAT MATRICULAT EN EP DE MÚSICA PER CADA 100 HABITANTS (DE 12 A 17 ANYS), CURS 2015/16.

Fons: Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca i INE. Elaboració pròpia

Aquesta diferència tan acusada en el percentatge d'alumnat matriculat en el conservatori de Menorca en EE segons el municipi de residència posa en evidència que aquest centre no està al mateix abast de tots els habitants de l'illa, malgrat el nom del centre i del seu caràcter públic. La distància quilomètrica entre els diferents municipis del centre de l'illa i les seues situades a Maó i Ciutadella suposa una dificultat important perquè alumnat resident en aquests municipis pugui cursar estudis reglats de música. Aquest alumnat no té les mateixes opcions reals d'accessibilitat als estudis musicals reglats, entre altres motius, per la inexistència d'ajudes individuals al transport ofertes per la Conselleria d'Educació i Universitat o per altres administracions públiques del nostre entorn (Consell Insular de Menorca o ajuntaments). Existeixen beques ofertes a alumnat d'EP per part del Ministeri d'Educació, Cultura i Esports (MEC) i tramitades per la Conselleria d'Educació i Universitat, però la xifra d'alumnat a qui es concedeix beca és molt baixa i poc representativa. Concretament de 14 alumnes amb residència a Ferreries / es Mercadal / es Migjorn Gran solament una alumna va rebre beca del MEC en el curs 2015/16, la resta no va tenir cap tipus d'ajuda econòmica per a transport.

En els ensenyaments elementals el nombre de famílies que decideixen matricular al seu fill o filla en el conservatori és pràcticament inexistent: només tres matrícules en el curs 2015/16 en els tres municipis del centre de Menorca. No existeix cap tipus d'ajuda econòmica per al transport per a aquest alumnat.

5. CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA

De l'anàlisi de les dades anteriors, en podem extreure les conclusions següents:

- Pel que fa als ensenyaments musicals, a les Illes Balears existeix una oferta educativa molt diferenciada, amb ensenyaments reglats i no reglats i amb centres autoritzats, centres

reconeguts, centres no reconeguts, centres integrats, centres que ofereixen solament ensenyaments elementals de música, uns altres que ofereixen ensenyaments elementals i professionals, centres públics, privats, concertats. En definitiva, a les Illes Balears hi ha una oferta molt variada, però no igual o similar a totes les illes.

- b) Hi ha una gran diferència entre la situació de l'oferta educativa musical a Mallorca respecte a les altres illes. A Menorca, per exemple, a excepció del conservatori, no existeix cap centre que ofereixi ensenyaments reglats de música. La mateixa situació es dona a Eivissa i Formentera.
- c) A Menorca existeixen centres que ofereixen estudis musicals no reglats. Alguns d'aquests centres estan reconeguts per la Conselleria d'Educació i Universitat, però no tenen autorització per impartir estudis reglats de música en cap dels dos graus. Tampoc són centres que comparteixin ensenyaments PREP (Programa d'Ensenyaments Professionals) en coordinació amb el conservatori, com sí que ocorre amb set centres de Mallorca.
- d) A Menorca es dona una situació de precarietat en l'accés a l'oferta d'ensenyaments reglats de música per als habitants dels municipis del centre de l'illa, malgrat que aquests municipis tenen centres d'ensenyaments musicals no reglats amb infraestructures i organització suficientment potent com per a poder plantejar-se oferir en el futur ensenyaments reglats de música almenys en el grau elemental.
- e) L'anàlisi de les dades d'alumnat matriculat en ensenyaments professionals de música a les Illes Balears mostra una de les taxes més baixes de tot Espanya, solament per davant de Catalunya i Canàries. El model català (sense estudis reglats en ensenyaments elementals de música) no ofereix resultats positius en aquest aspecte. Comunitats autònomes amb un panorama més desfavorable pel que fa a l'economia i a la distribució de la població als seus territoris obtenen millors dades de taxa de matriculació en aquests estudis, la qual cosa demostra que la inversió d'aquestes administracions en aquest tipus d'estudis és proporcionalment superior a la de les Illes Balears.
- f) L'anàlisi d'aquestes dades ens ofereix una situació en la qual sembla haver-hi una certa falta de coordinació entre les diverses ofertes educatives i les diverses administracions encarregades del manteniment i control dels centres educatius que estan sota la seva tutela. Una major coordinació de tots aquests centres, amb un sistema supervisat i inspeccionat per l'administració autonòmica que garanteixi una unificació de criteris d'organització, avaluació d'alumnat o selecció de personal docent, permetria poder ampliar l'oferta d'estudis reglats a totes les illes, compartint també entre les diferents administracions implicades les despeses de manteniment d'aquesta oferta (Conselleria d'Educació i Universitat, consells insulars, ajuntaments).

L'objectiu principal d'aquest capítol és exposar la situació de deficiència que el sistema té a les Illes Balears quant a aprofitament o, si volem expressar-ho en termes econòmics, quant a productivitat dels recursos de què disposem per aconseguir una taxa d'alumnat que rebí una formació musical reglada de qualitat a les nostres illes equiparable a la resta de l'estat (tant en EE com especialment en EP). En un àmbit més local, també s'analitza la situació particular de Menorca respecte a Mallorca.

Les propostes de millora exposades en aquest capítol tenen com a objectiu convidar a la reflexió sobre com s'hauria d'actuar, des del meu criteri, per tal de millorar aquestes dades, amb una inversió econòmica poc pretensiosa per part de les administracions i amb la previsió d'uns resultats millors en els propers anys.

Aquestes propostes de millora són:

- a) Coordinació amb les escoles de música establertes al territori de les Illes Balears i amb les administracions competents, per tal que molts d'aquests centres puguin oferir ensenyaments reglats de música. Aquesta coordinació hauria de tenir com a preferència les escoles que estiguin situades geogràficament lluny dels conservatoris que ofereixen estudis reglats de música i no tant les escoles de música situades en nuclis urbans on ja hi ha centres oficials amb ensenyaments reglats de música. En el cas particular de Menorca, és interessant estudiar els casos de les escoles de música de Ferreries i d'es Mercadal. Aquests dos municipis compten amb escoles de música amb suport municipal, amb un nombre i tipus d'especialitats ofertades interessants, un nombre d'alumnat inscrit prou elevat i disposen d'unes infraestructures modernes i adients per a desenvolupar aquests estudis.
- b) Suport per part de la Conselleria d'Educació i Universitat a aquestes escoles de música per tal d'afavorir els estudis reglats de música en municipis allunyats de conservatoris oficials. Aquest suport hauria de ser de tipus logístic (coordinació amb l'oferta ja establerta en el conservatori, elaboració i supervisió contínua de programacions del currículum i dels documents de centre, servei d'inspecció educativa, funcions del professorat) i també de tipus econòmic (finançament per part de les tres administracions de les Illes Balears: Govern autonòmic, consells insulars i ajuntaments). Aquesta nova situació no hauria d'implicar l'anul·lació de l'autonomia pedagògica i de gestió que actualment tenen aquestes escoles, com tampoc l'eliminació de la responsabilitat de les administracions municipals en el sosteniment dels centres. Tampoc suposaria l'eliminació dels ensenyaments de música no reglats que actualment oferten aquests centres: el mateix centre pot oferir les dues vies d'ensenyament reglat i no reglat. No obstant això, sí que seria necessari un cert control per part de l'administració autonòmica que aporta aquest suport logístic i financer, control de determinats conceptes com l'avaluació de les programacions didàctiques i del seu desenvolupament, dels documents de centre (PEC, PGA, programacions didàctiques), de les especialitats que s'ofereixen i de la titulació del professorat, si bé en aquest últim punt les escoles podrien mantenir la seva autonomia de decisió a l'hora de seleccionar el personal docent que estimin oportú, sempre que el personal docent compleixi amb les exigències de titulació que marca la normativa vigent per a professorat en ensenyaments reglats de música.
- c) Suport a la renovació i, si escau, a la construcció d'infraestructures educatives. En aquest sentit i dins l'àmbit de l'illa de Menorca és d'especial importància la construcció d'un nou edifici per a albergar la seu del Conservatori Professional de Música de Menorca a Maó. Aquest centre és l'únic conservatori professional de les Illes Balears que no té una seu principal amb edifici en propietat de la Conselleria d'Educació i Universitat. L'edifici on està situada la seu que el conservatori té a Maó és propietat de l'Ajuntament i, entre altres requisits,

no disposa d'un projecte d'activitats docents (no està catalogat com a edifici destinat a activitat docent), no disposa d'un pla d'autoprotecció o emergències o de sistemes d'accés per a persones amb problemes de mobilitat reduïda. Tampoc disposa d'aules adaptades per a ensenyaments musicals, amb l'adequat aïllament tèrmic i acústic i no hi ha espai suficient per a les necessitats que actualment té el centre. L'espai per alumne que disposa la seu del conservatori a Maó és d'aproximadament 3,5 m² per alumne, mentre que els edificis dels conservatoris de Mallorca i Eivissa disposen de 13 m² i 12,5 m² per alumne respectivament. Per a enguany la Conselleria d'Educació i Universitat, a través de l'IBISEC, té prevista la redacció del projecte de construcció de l'edifici per a la nova seu del conservatori a Maó. És important que el procés d'aprovació del projecte i de l'execució de les obres no s'allargui gaire en el temps, atès que no és acceptable que les condicions d'un centre educatiu públic incompleixin durant dècades la normativa vigent en temes tan delicats com la seguretat dels usuaris i com l'accessibilitat a persones amb discapacitat, entre altres necessitats.

- d) Ajudes individuals per al transport per a alumnat resident en municipis llunyans a les seus dels conservatoris o centres d'ensenyament reglat. En aquest sentit, seria important equiparar aquest servei a les ajudes per al transport en ensenyaments de règim general, perquè la major part de l'alumnat d'un conservatori és menor d'edat i no té autonomia de moviment com un adult. Aquestes ajudes han de perseguir l'objectiu de reduir al màxim les dificultats d'accés a estudis reglats de música i evitar discriminacions com a conseqüència del lloc de residència de l'alumnat.
- e) Implantació del Programa d'Ensenyaments Integrats (PEI) a totes les illes. Aquest programa té com a objectiu racionalitzar els horaris lectius de l'alumnat que cursa simultàniament ensenyaments de règim general en ESO o batxillerat amb ensenyaments professionals (EP) de règim especial en conservatoris de música o dansa. Amb l'aplicació d'aquest PEI es redueix al màxim l'horari lectiu d'aquest alumnat en ESO i batxillerat i es coordinen aquests horaris amb els dels estudis en el conservatori, amb la finalitat de deixar el màxim de temps possible a l'alumnat per organitzar el seu temps d'estudi i també d'oci. Aquest programa ja s'ha posat en funcionament a Mallorca en el curs 2015/16, amb un èxit i acceptació molt destacats. En el curs 2016/17 està previst implantar el PEI a Eivissa i en el curs 2017/18 a Menorca. Aquest programa facilitarà considerablement els estudis d'aquest perfil d'alumnat, evitarà l'abandonament prematur dels estudis musicals en molts casos i millorarà el rendiment escolar.
- f) Col·laboració de totes les administracions implicades a millorar l'accés a una educació pública de qualitat, també en l'accés a una educació musical pública, reglada, de qualitat, conduent a una titulació oficial homologable a tot Espanya i assumible econòmicament per totes les famílies. En aquest sentit les administracions públiques municipal, insular i autonòmica s'han de coordinar i assumir cadascuna en el seu àmbit de responsabilitat les despeses i responsabilitats, amb la finalitat no només d'aconseguir l'objectiu de l'accessibilitat de tot l'alumnat a aquests estudis, sinó també amb la d'aprofitar al màxim els recursos econòmics i d'infraestructures que ja tenim a les Illes Balears.

Amb aquestes conclusions i propostes de millora concloc aquest capítol. Des del meu criteri i la meva experiència com a professor de música i actualment com a director del Conservatori Professional de Música de Menorca, tinc l'esperança que aquestes reflexions serveixin per obrir un debat constructiu, i que aquest debat permeti estudiar fórmules que proporcionin en el futur una millora considerable en l'actual sistema d'estudis musicals reglats a les Illes Balears.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Berbel, N. (2009). Situació de l'educació musical elemental a les Illes Balears: les escoles de música i/o dansa reconegudes. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Palma: Fundació Guillem Cifre de Colonya / Universitat de les Illes Balears.

Capó, J. i Oliver, X. (2014). El finançament de l'educació a les Illes Balears. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Palma: Fundació Guillem Cifre de Colonya / Universitat de les Illes Balears.

Referències de normativa educativa:

Llei orgànica general del sistema educatiu (LOGSE), de 3 d'octubre de 1990 (publicada en el BOE de 4 d'octubre).

Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE), publicada en el BOE de 4 de maig.

Decret 37/1999, de 9 d'abril, pel qual es regulen les escoles de música i dansa de la comunitat autònoma de les Illes Balears, BOCAIB núm. 49, 20/04/1999.

Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la comunitat autònoma de les Illes Balears en matèria d'ensenyament no universitari (BOE, 16 gener, 1998).

Decret 23/2011, d'1 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum dels ensenyaments elementals de música regulats per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (BOIB de 9 d'abril de 2011).

Decret 53/2011, de 20 de maig, de currículum dels ensenyaments professionals de música (BOIB de 2 de juny de 2011).